

TELEVİZYON ÇOCUK PROGRAMLARINDA TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNİN YENİDEN ÜRETİLMESİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME: ÇOCUKTAN AL HABERİ*

Özet

Kitle iletişim araçları insan hayatındaki tarihsel süreci boyunca etkisini önemli biçimde hissettirmiştir. Neredeyse her dönemin popüler iletişim, eğlence, enformasyon ve tanıtım araçlarından biri olan televizyon, etki gücü yüksek iletişim aygıtları arasında yer almaktadır. Bu bağlamda yayın içeriklerinde ele alınan konularda açık ya da örtülü olarak aktarılan mesajları açıklamak, izler kitlenin düşüncelerine olan yansımalarını değerlendirmek açısından oldukça önemlidir. Bu çalışma geleneksel ataerkil cinsiyet rollerinin televizyon çocuk programlarında nasıl yansıtıldığını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda araştırmada, basit tesadüfi örneklem seçimi üzerinden rollerin belirgin olarak dile getirildiği ardışık dört bölüm ele alınmış ve yöntem olarak niteliksel içerik analizinden yararlanılmıştır. Yayının içeriğine bakıldığında ‘Çocuktan Al Haberi’ adlı televizyon programında cinsiyetleri üzerinden belirli nitelikler atfedilen çocuklara farklı konular üzerinden çeşitli sorular yöneltilmektedir. Programda yer alan çocukların davranışları, rolleri ve söylemleri hedef kitesine model oluşturacağı için önemli bir yerde durmaktadır. İncelenen programın hedef kitesinin çocuklar olması, onların iletileri olduğu gibi kabul etmeleri gibi riskli bir olasılığı da etkili kılmaktadır. Televizyon programlarında yer alan enformasyonların belirli bir amaca yönelik olarak çeşitli formlarda aktarıldığı düşünüldüğünde çocuk programlarının da ayrıca incelenmesi gerekmektedir. Bu nedenle televizyon çocuk programlarında yer alan cinsiyet rollerinin ve kalıp yargılarının çocuk izler kitle üzerinde nasıl yeniden üretildiği araştırmanın temel sorusunu oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Televizyon Çocuk Programları, Toplumsal Cinsiyet, Ataerkil Kültür, Çocuktan Al Haberi

AN EVALUATION ON REPRODUCTION OF GENDER ROLES AT CHILDREN’S TV PROGRAMMES: NEWS FROM THE CHILDREN

Abstract

Mass media has an effect on human life during historical process. Television, which is a means of the communication, entertainment and information, is one of the most effective communication device. In this regard, it is very important to expound the messages which come up in media content in terms of the evaluation of reflection on the opinions of audiences. This study aims to examine how traditional male-dominated gender roles reflected on children’s TV programmes. With this purpose, consecutive four parts mentioned roles on random sampling handled and qualitative content analysis used as method at the study. When content of the programme examined, at the TV programme named “News from the Children” some questions addressed to children who attributed some qualifications on their genders. Behaviours, roles and speeches of the children at the programme have an important position due to their target audiences. The fact that the target group of the program is children is that it makes a risky possibility of accepting messages as they are. When it is considered informations in the TV programmes transfered in various form sand aimed for a purpose, children’s TV programmes must be examined seperately. For this reason, the basic problematic of there search is how the gender roles and stereotypes in television children's programs are reproduced on the masses of children.

Key Words: Children’s Television Programmes, Gender, Male-dominated Culture, News from the Children

Bu çalışma 19 Ekim 2018 tarihinde Mersin Üniversitesi’nde düzenlenen Dijital Çağda İletişim Sempozyumu’nda bildiri olarak sunulmuştur.

1. GİRİŞ

Basılı olarak yaşama dâhil olan kitle iletişim araçları, zamanla teknik gelişimini görsel ve işitsel olarak sürdürmüş olup günümüzde bu gelişim çeşitli özelliklerinde entegre edilmesi ile devam etmektedir. Şimdilerde geleneksel kitle iletişim araçlarının dışında yeni medya araçları da oldukça yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Ancak kullanımının kolay olması ve hemen herkesin rahatlıkla erişebildiği araç olması bakımından televizyon, bugün hala önemini korumaktadır. Hane içinde merkezî olarak konumlanan televizyonun, yayın içerikleri de izler kitleye hangi mesajların iletiildiği konusunda önemli bir yerde durmaktadır. Bu bağlamda RTÜK'ün içerik karmaşasını önlemek için belirlediği onlarca televizyon program türü kategorisi vardır. Ancak bu program türlerinin arasında hedef kitlesi yaş grubu bakımından daha özenle incelenmesi gereken bir kategoriden söz etmek gerekir ki bu çocuklara yönelik hazırlanan içeriklerden oluşmaktadır. Tanım olarak çocuk programları Radyo Televizyon Üst Kurulu'na göre (RTÜK), çocuklara yönelik hazırlanmış, çocukların zevklerini ve öğrenim alışkanlıklarını oluşturan ve bunlara uygun program türü olarak ifade edilmiştir (RTÜK, 2014). Ancak burada dikkate alınması gereken önemli husus; aktarılan iletilerin çocuk bireyler tarafından, yetişkinlere göre, çoğunlukla sorgulama süzgecinden geçirilmeden içselleştirilme tehlikesinin bulunmasıdır. Çocuk gelişim uzmanları da ancak çocukların televizyon başında geçirecekleri zamanın sınırlandırılması ve televizyon yayın içeriklerinin çocuklara uygun olarak hazırlanması kaydıyla bu programların çocukların gelişimine katkı sağlayacağını vurgulamaktadırlar (Kalan, 2010: 65). Bu bağlamda çocuk programlarının yayın içeriklerinin düzenlenmesi çok daha önemli bir yerde durmaktadır.

Bu çalışmada geleneksel ataerkil toplumsal cinsiyet rollerinin televizyon çocuk programlarında nasıl ele alındığı 'Çocuktan Al Haberi' programı özelinde ayrıntılı bir şekilde incelenecektir. Çalışmada öncelikle önemli bir kitle iletişim aracı olarak televizyon aygıtı üzerinde durulacak olup daha sonra toplumsal cinsiyet bağlamında medya ve çocuk konusuna değinilecektir. Çalışmanın bulgular başlığı altında ise 'Çocuktan Al Haberi' programının yeni sezonundan itibaren yayınlanan ilk dört bölümünde toplumsal cinsiyet rollerinin sunumu incelenerek çocuk programlarındaki

ataerkil ideolojinin nasıl yeniden üretildiği belirlenmeye çalışılacaktır. 16 Eylül 2017 tarihinde yayınlanmaya başlayan programın yeni sezonunda ele alınacak 57., 58., 59. ve 60. bölümler ataerkil ideoloji perspektifinde analiz edilecektir.

Bir Kitle İletişim Aracı Olarak Televizyon

İnsan hayatında yerini almaya başladığından beri televizyon, farklı niteliklere sahip olması dolayısıyla önemli bir kitle iletişim aracı olarak yerini sağlamlaştırmıştır. İcat edildiği tarihten itibaren hızlıca yaygınlaşarak toplumlar tarafından benimsenen televizyon, günümüzde hala popüler iletişim, eğlence, enformasyon ve tanıtım araçları arasında yer almaktadır. "1950'lerden itibaren yaygınlaşmaya başlayan televizyon, kitle haberleşme araçları içinde en son aramıza katılan olmasına karşın, diğerlerine oranla üzerinde en çok konuşulan araç olmaktadır" (Tokgöz, 1979: 93). Tarihsel olarak, kitle iletişim araçları arasından yeniliğini ve gücünü koruyan televizyonun birçok konu özelinde belirleyiciliği üzerine görüşler vardır (Güllüoğlu, 2012: 73). Williams'a göre, sosyal ilişki biçimlerimizi belirleyen gerçeklikle, birbirimizle ve dünya ile ilgili temel algılamamızı değiştiren ve fizik hareketliliğin yerini alan televizyon; aynı zamanda temel aile yapılarına, kültürel ve sosyal yaşama etkileri bağlamında da anahtar bir konumda durmaktadır. Televizyon, bireylerin sosyal ve kültürel yaşamlarına yoğun bir şekilde dâhil olurken cihazın ekonomik boyutu da göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir. Yaşama bu denli kritik bir yerden dâhil olan bu araç böylelikle yatırımcılarında dikkatini çekmeyi başarmıştır.

Televizyon bilimsel ve teknik araştırmalar dolayısıyla bir imkân olarak icat edilmiş ve özel tüketim ekonomisinin yeni ve kazançlı aşaması için yatırım ve promosyon aracı olmuştur. Nitekim daha sonra televizyon evin tipik eşyalarından biri haline gelmiştir. Televizyon, bilimsel ve teknik araştırmaların bir neticesi olarak mevcut olmuştur. Karakteristik özelliklerine ve kullanım biçimlerine göre televizyon, potansiyel olarak hep mevcut olan pasifliğin, kültürel ve psikolojik yetersizliğin unsurlarını suistimal etmiş ve ilk defa televizyon tarafından ortaya çıkarılıp organize edilebilecek şekilde güçlendirmiştir (Williams, 2003: 11).

Williams'ın sömürü tanımlaması, izler kitlenin araç ile ilişkisinde kültürel ve psikolojik yetersizliğine gönderme yaparken bu ilişki pasif

bir edim olarak değerlendirilmiştir. Bu pasiflik göndermesinde yayın içeriklerinin neler olduğu önemli bir yerde durmaktadır. “Televizyon anlatımının duyulara sesleniş özelliği, insanları öylesine sarmıştır ki, televizyon izleyicisi, etrafını saran bu görüntü ve söylem bombardımanı karşısında kendisini mesajın tam içinde bulur ve insanların olayı anlamasına ve eleştirmesine fırsat verilmeden, onların sevinç, coşku ya da tepkileri yönlendirilir” (Güllüoğlu, 2012: 82). Televizyon yayın içerikleri çeşitli işlevleri yerine getirmektedir. Bu işlevlerin öne çıkanları arasında; haber verme, bilgilendirme, mal ve hizmetlerin tanıtımını sağlama, eğitime ve eğlendirme amaçları yer almaktadır. Bir televizyon programında bu işlevlerden yalnızca biri tek başına yer alabilirken, başka bir yayında birden fazla işlevin aynı anda yer alabileceği örnekleri de görmek mümkündür. Haber verme ve bilgilendirme işlevleri birbirlerine yakın içerikler üretirken eğitime işlevi ile her yaş grubundan izler kitleye seslenilebilmektedir. Televizyonun eğitim faktörü, özne çocuklar olduğunda diğer işlevlerin yanı sıra ayrıca parantez açılması gereken bir öneme sahiptir.

Bir kitle iletişim aracı olarak televizyonun temel niteliklerinden birisi, doğruyu yayınlamak ve gerçeğe yorumu birbirinden ayırmaktır. Eğitim söz konusu olduğunda da, televizyonun, tamamen doğrulardan oluşan bir yayın politikası ve gerçeklerle oluşturulmuş bir içeriği olması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Çünkü eğitimin niteliği gerçeklik, doğruluk, yanılmazlık koşullarını gerektirmektedir (Cereci, 1997: 23-24).

Dolayısıyla televizyon yoluyla yapılan herhangi bir bilgilendirmenin kuşkusuz doğruluğu yansıtması beklenmektedir. Böylelikle izler kitle sahip olduğu ön kabulle doğru varsaydığı bilgiyi kolaylıkla alımlayabilmektedir. Ancak aktarılan bilgilerin niteliğine etki eden bazı olasılıklar vardır ki izleyici, art alanda yer alan gerçeklerin her zaman farkında olamayabilir. “Nesnel açıdan bakıldığında televizyonun eğitici ve bilgi verici bir araç olma özelliği yadsınamaz. Ancak televizyonun fonksiyonu yayın politikalarına bağlı olduğu için, günümüzde yayın politikaları kişilerin olaylara katılmalarını, bilgilenmelerini sağlayacak biçimde değil de toplumsal ilgiyi başka yöne yöneltecek biçimde oluşturulmaktadır (Güllüoğlu, 2012: 80). Dolayısıyla bireylerin sorgulama edimi bu

noktada önemli bir yerde durmaktadır.

Televizyon güzel bir görüntü gösterdiği ve bu görüntüyü küstah bir yalanla yorumladığında aptallar her şeyin açık seçik olduğuna inanırlar. Yarı seçkin, neredeyse her şeyin karanlıkta kaldığını, iki yönlü olduğunu ve bilinmeyen kodlar tarafından “oluşturulduğunu” bilmekle yetinir. Daha müstesna bir elit ise ulaşabildiği bütün gizli bilgilere ve surlara rağmen her özel durumda açıkça ayırt edilmesi güç olan doğruyu öğrenmek isteyecektir. O, bu aşkı genellikle karşılıksız kalmasına rağmen hakikatin yöntemini öğrenmekten keyif duyacaktır (Debord, 1996: 163).

Seyircinin gerçeklik üzerinden sorgulama ihtiyacı hissetmediği yayınlar genellikle eğlence amaçlı hazırlanan içeriklerden oluşmaktadır. Ancak televizyon eğlendirme işlevi ile de gizilden öğretici konumda yer alabilmektedir. Şimşek ve Türkoğlu’na göre, aygıtın kulağa ve göze hitap etmesi çocuk ve gençlerin eğitimi açısından televizyonun etkinliğini arttırmakta olup araştırmalarda televizyon programlarında olumlu sosyal değeri olan davranışların çocukların olumlu sosyal tepki düzeylerinde artışa yol açtığını göstermektedir (akt. Şimşek ve Türkoğlu, 2016: 109). Kimi zaman bireylerin yalnızlığını paylaşan kimi zaman ise yalnızca sesini duyarak vakit geçiren insanlar tarafından tercih edilen televizyon, yalnızca bir “aygıt” olmaktan öte bireylerin hoşça vakit geçirmesini sağlayan bir “arkadaş” işlevi de görmektedir. “Bunun doğal sonucu olarak televizyon, izleyicinin hemen yanındaymış, samimi bir ortamda bir aradaymış gibi bir yanılısma oluşturmaktadır. Televizyon söyleminin canlılığı varsayımı, televizyonun izleyiciye doğrudan hitap etmesi özelliğinden kaynaklanmaktadır. (Güllüoğlu, 2012: 81) Dolayısıyla yalnızca bir aygıt olarak değil organik varlık olma özelliği ile de televizyonun bireyler üzerinde etkileri söz konusudur. Böylelikle televizyon özellikle de çocuklar bağlamında görüldüğünden çok daha etkili bir araç haline dönüşmektedir. Bu nedenle RTÜK, çocuk program türlerini daha kapsamlı olarak yedi kategoride sınıflandırmıştır. Bunlar: Okul öncesi çocuk programları, çizgi ve animasyon filmler, çocuk eğitim programları, çocuk aktivite programları, çocuklara yönelik drama, çocuk haber, çocuk yarışma şeklinde kategorize edilmiştir (RTÜK, 2014). Yayın içerikleri doğrultusunda bu araç,

tıpkı bir eğitmen gibi eğlendirirken kimi zaman öğretme işlevini de yerine getirebilmekte ve böylelikle içinde yaşanan kültür dolayımında toplum değerlerini hissettirmeden hedef kitlesine ekebilmektedir. Gerbner'in ekme/yetiştirme kuramı dolayımında televizyon yayın içeriklerinin izler kitle üzerindeki etkisini incelediği "Children and Power on Television" adlı çalışmasında, polisiye ya da suç içerikli yayınları yoğun biçimde izleyen çocukların ve ergen yaş grubunun diğer insanlara yönelik güven duygularının azaldığını, kendilerini daha fazla korumaya alma düşüncesiyle hareket ettiklerini belirtmiştir. Televizyonu aynı zamanda toplum içerisinde kültürel belirleyici olarak konumlandıran Gerbner, aracın başlıca işlevini toplum üyelerinin yerlerinin ve rollerinin bir sosyal düzen içerisinde konumlanmasına yardımcı olmak şeklinde tanımlamıştır (Gerbner, 1980: 245-246). Gerbner'in bu yaklaşımından yola çıkılarak televizyonun hedef kitlesine nasıl seslendiği önemli bir soru haline gelmektedir.

Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Medya ve Çocuk

Toplumsal cinsiyet olgusu bireylerin yaşamını doğumdan ölüme kadar kuşatan belirleyici bir tanımdır. Söz konusu kullanım, cinsiyetler arası tahakküm ilişkilerine göndermede bulunurken erkeklerin fiziksel olarak kadınlardan güçlü olmaları gibi eşitlikten yoksun biyolojik açıklamaları da arkasına almaktadır. Esasında cinsiyet sözcüğü tek başına nötr bir kavramdır. Scott buna yönelik olarak dilbilgisinde cins kelimesini, "olguları sınıflandırmanın bir yolu olarak, doğuştan gelen özelliklerin nesnel bir tanımından ziyade toplumsal olarak üzerinde uzlaşılan ayrımların kavranmasıdır" şeklinde açıklayarak cinsiyete ve toplumsal cinsiyete ilişkin, eril ve dişil kavramından hareketle, Hint ve Avrupa ailesine mensup birçok dilde üçüncü bir kategorinin varlığından bahseder; "Cinsiyetsiz" ya da "nötr" (Scott, 2007:3). Ayrıca toplumsal cinsiyet kavramı üzerine çalışma gerçekleştiren araştırmacılar, biyolojik ve toplumsal cinsiyet arasındaki farklılığı ifade etmek için cinsiyet kavramının "sex", toplumsal cinsiyet kavramının ise "gender" olarak ifade edilmesinin altını çizmişlerdir. "Toplumsal cinsiyet (gender) kavramını sosyolojiye kazandıran Ann Oakley, "sex" kavramı ile kadın ve erkeği biyolojik anlamda ayırmakta "gender" kavramı ile ise kadın ve erkek arasındaki toplumsal bakımdan eşitsiz

bölünmeyi ifade etmektedir" (Arabacı, 2012:3).

Batı çalışmaları, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarını birbirinden ayırır. Bu terimler eş anlamlı olmamakla birlikte; kadınlar ve erkekler arasındaki anatomik ve kültürel farklılıkları tanımlamaktadır. Önemli farklılıklar şöyledir: "sex" biyolojik cinsiyeti, "gender" ise sosyal bir yapıyı işaret eder. Gender, genetik ve biyolojik olarak da toplum tarafından yeniden üretilirken sex, kalıcıdır. Gender, zaman içinde ve kültürden kültüre değişirken sex bireye özgüdür. Gender'in ise sosyal, ilişkisel bir niteliği vardır (Neculaesei, 2015: 32).

Bu doğrultuda toplumsal cinsiyeti "sosyal faktör" çerçevesinde değerlendiren Beauvoir, Butler gibi birçok feminist kuramcı, kadınlık ve erkeklik sürecinin epistemolojik bir olgu olduğunu dile getirmekte olup doğuştan belirlenen cinsiyet (sex) ile toplumsal olarak belirlenen cinsiyeti (gender) birbirinden ayırmaktadır. Bununla birlikte bu kuramcılar kadının ikincil statüsünün kültürel olduğunu vurgular ve bu bakımdan kadının ne yaratıldığı ne de genleri onu koşulladığı için ikincil olduğunu; verili bir kadın doğasının olmadığını ileri sürerler. Dolayısıyla kadını yaratanın toplum ve kültür olabileceğinin altını çizerken, kadının kendine dayatılan normları ve bilinci reddetme özgürlüğüne sahip olduğunu hatırlatırlar. Sancar' ise toplumsal cinsiyete; "Cinsler arasındaki eşitsiz ilişkilerin toplumsal bağlarına ve anlamlarına dikkat çekerek, cinsiyetin sadece biyolojik bir özellik olarak algılanmasını reddeder" (Sancar, 2011:176) şeklinde bir açıklık getirir. Ancak kavrama eklenen "toplumsal" nitelemesi onun yalnızca biyolojik bir olgu olma özelliğinin önüne geçmektedir. Örneğin Scott, Kelly'den aktardığı üzere toplumsal cinsiyetin sosyoekonomik yapılarla uyumlu bir şekilde işlediğini öne sürmektedir (akt. Scott, 2007: 20). Bu bağlamda cinsiyet yalnızca toplumsal boyutta kalmayarak cinsiyetler arası işleyen çeşitli sosyoekonomik, sosyopolitik, kültürel ve iktidar ilişkilerini de art alanında çalıştırarak kapsama alanını genişletmektedir. Böylece toplumsal rollerle desteklenen iktidar ilişkileri için kültürel boyutta erkeğin kadın üzerindeki eşitsiz tutumunu üretilebileceği meşru bir alan yaratılabilmektedir. Türk Dil Kurumu tarafından tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi

değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü ve bireyin kazandığı bilgi olarak tanımlanan kültür, genelde toplum özelde ise birey üzerinde etkilerini hissettirir (Türk Dil Kurumu [TDK], 2018). Ayrıca içinde doğulan toplumun değer yargılarının da aktarımına yarayan kültür, bireyin sosyal inşa sürecinde de önemli bir rol oynamaktadır. Fichter'e göre;

Her birey, bir kültür içinde doğar, kültürce çevrelenir. İnsanlar, içinde yaşadıkları çevrenin özelliklerine göre kültürlenir, kültürün gerektirdiği gibi davranarak kültürün biçimlendirdiği kişi olurlar. Kendiliğinden olan davranış ve tepkilerin önemli bir bölümü kültürel çevre tarafından belirlenir. Bu doğrultuda kültürün önemli bir özelliği hem öğrenilir hem öğretilir olmasıdır. Birey, kültürü yaşlı kuşaklardan ve yaşlılarından kazanır. Toplumsallaşma süreci bireyin, toplumun kültürüne özümsemesini sağlar (akt. Fırat, 2010: 75).

Dolayısıyla toplumsal cinsiyet rolleri içinde yaşanan kültürle doğallaşırken nesilden nesile aktarılmaktadır. Butler, bu durumu performatif bir edim olarak tanımlar ve “performatiflik tek seferlik bir edim değil, tekerrür ve ritüeldir. Beden bağlamında doğallaştırılmasıyla etkilerini gösterir. Bir bakıma, kültürel olarak sürdürülen zamansal bir süreç olarak kavranmalıdır” (Butler, 2010: 20) şeklinde belirtir. Tekrarlarla pekiştirilen ve özellikle erkek egemen toplumlarda cinsiyetler arası ilişkilerin düzenlenmesinde önemli yeri olan rol kavramını Connell, toplumsal düzlemde ele almaktadır. “Cinsiyet rolü” kavramsallaştırmasını kadın ve erkek rolleri olarak ayırmalarken bu rollerin yeniden üretilmesindeki en önemli etkeni, kültür ve iktidar ilişkileri ekseninde açıklamaktadır (Connell, 1998: 78). Bu bağlamda ataerkil kültür yapısında kadın, öncelikle anne rolüyle imlenmektedir. Kadın daha sonra, eş olarak kadın, arzulan kadın ve özne olarak kadın rolleri üzerinden tanımlanırken benzer durum erkekler üzerinden de babalık, eş ve erkeklik rol beklentileri dolayımında gerçekleşmektedir. Ancak burada söz konusu olan mesele ataerkil kültürde her iki cinsiyet üzerinden yapılan bu rol tanımlamalarında kadınların erkeklere göre daha edilgen ve ikincil kılındığı bir bağlam üzerinden değerlendirilmesi ve erkeklik

olgusunun iktidarın taşıyıcı gücü olarak görülmesinde yatmaktadır. Kandiyoti'ye göre, Connell'in en yararlı önerisi, erkekler arasındaki toplumsal cinsiyet politikalarının “hegemonyacı” ya da “toplumsal olarak egemen” erkekliğin nasıl tanımlanacağı konusunda mücadeleleri içermesidir. “Hegemonyacı erkeklik biçimi ise verili bir zaman ve yerde ataerkilliğin belirli bir biçimde kurumlaşması ve kadınların denetlenmesi için belirli stratejileri tayin eder” (Kandiyoti, 2011: 201). Özellikle ataerkil toplumlarda bu stratejiler cinsiyete dayalı iş bölümleri üzerinden işlemektedir. Geleneksel ataerkil kültürde hane içi karşılıksız bakım hizmetlerini kadınların yerine getirmesi uygun görülürken, erkekler bu kurumun daha çok hane dışı ve iktisadi boyutundan sorumlu tutulmaktadır. Elbette kadın ve erkeğin biyolojik farklılıkları bulunmaktadır. Kadınların doğurgan bir yapıya sahip olması ya da doğum sonrası emzirme yetisi gibi doğal farklılıkları onları erkeklerden ayırmaktadır. Fakat kadının, doğurgan bir yapıya sahip olduğu gerekçesinin neticesinde, erkekle arasında bir görev dağılımına gidilmesi ve bu nedenle gerek çocuk gerekse yaşlı bakımı gibi hizmetlerin kadına yüklenmesi, tamamen kültürel bir olgudur.

Kültür taşıyıcılarından ve toplumsallaşma sürecini belirleyen en temel unsurlardan birisi de dil ve kullanımıdır. Bu doğrultuda toplumsal cinsiyetin dil yoluyla üretildiği ve nesillere aktarıldığının da altını çizmek gerekir.

Nesne-ilişkileri kuramcıları hakiki deneyimin (çocuk görür, duyar; kendisine bakanlarla, özellikle de ebeveynleriyle ilişki kurar) etkisinin üstünde dururken; postyapısalcılar toplumsal cinsiyetin iletilmesi, yorumlanması ve temsilinde dilin merkezi rolünü vurgu yapar. (Postyapısalcılar “dil” kavramıyla kelimelerden ziyade konuşmanın, okumanın ve yazmanın aktüel hâkimiyetinin önceleyen anlam sistemlerini -simgesel düzenler-kastederler) (Scott: 2007: 25).

Toplumsal cinsiyet olgusunda kadınlık ve erkeklik meselesi, sınırları görünmeyen ancak ana hatlarıyla belirlenmiş, kurallarının ise hâlihazırda işlediği -ya da işletildiği- bir süreçtir.

Erkeklik ve kadınlık tarihsel zamana ve yere özgü oluşumlardır. İdeolojileri toplumsal kurumlar ve pratikler içinde sürekli olarak biçimlendirilen, karşı

konulan, yeniden işlenen ve yeniden onaylanan kategorilerdir. ...Toplumsal cinsiyet sınırlarını ihlal eden erkekler de kadınlar da alaya alınmaktan şiddete kadar bir dizi yaptırıma maruz kalmıştır ve kalmaktadır (akt. Segal, 1992: 140).

Bu nedenle Butler, bireyleri belirli kalıplar dâhilinde yaşamaya ve davranmaya zorlayan bu kategorizasyon sürecini “değişmez ayak bağları” olarak tanımlamaktadır (Butler, 2007: 5). Ataerkil kültürün toplumsal cinsiyet yaptırımları kadınlarda olduğu kadar erkekler üzerinde de etraflıca etkisini sürdürmektedir. Erkekler, güçlü olmak, iktidarı gerek hane içinde gerekse hane dışında ellerinde tutmak ve iktisadi anlamda yeterli olmak yönünde bir mücadele alanının tam ortasında bulurlar kendilerini. Böylelikle nasıl ki kadının yükümlü kıldığı sorumlulukları ve görevleri eksiksiz olarak yerine getirmesi beklenirse benzer durum erkekler için de geçerli olmaktadır. Böylelikle erkekler tam da buna yönelik bir davranış geliştirmektedirler. “Erkeklerde bu kabuğun genelde korkaklığı gizlemek için geliştirildiğini sanıyorum... Erkek gerçek düşünce ve duygularını açıklarsa alaya alınmaktan veya onaylanmamaktan, bazen de korkularını açığa çıkarmaktan korkuyordu; işte bu korku onu asıl benliğin güvencede kalmasını sağlayacak ikinci bir benlik yaratmaya itecekti” (Segal, 1992: 145).

Dolayısıyla daha doğmadan önce kendi etrafında şekillenmeye başlayan ve kurallarla çevrili dünyada soluk alan birey nasıl davranması gerektiğini ailesinden, arkadaşlarından, öğretmenlerinden ve karşılaştığı diğer kişilerden öğrenerek hayatını sürdürmektedir. Bu öğrenme davranışı içinde kazandığı bilgi aslında bulunduğu kültürün gerekleri doğrultusunda üretilmiştir. Çocuk birey üzerinde de tüm bu faktörlerin etkisiyle kültürel yolla inşa süreci başlamaktadır. Bu inşa süreci yalnızca aile ve sosyal çevre etrafında değil medya aracılığı ile de üretilmektedir. Sosyal insanın medya da yansımaları ise daha çok temsil bağlamı üzerinden gerçekleşmektedir. Tanım olarak; “Temsil kavramı ‘imge ve metinlerin, temsil ettikleri orijinal kaynakları doğrudan yansıtılmalarından ziyade onları yeniden kurmalarını’ anlatmaktadır” (Çimen, 2011: 41). Dolayısıyla temsil, İngilizce karşılığı olarak “representation” aslı referans alınarak oluşturulan yeni gerçekliğin kurulumu tanımlamasına denk düşmektedir. Yazılı, görsel ve işitsel medyada da temsil; sesler, görüntüler

ve dil aracılığı ile üretilmektedir. Postman buna yönelik olarak, anlık olarak enformasyonların fikirlerin ve epistemolojisinin basılı sözlerle değil, televizyonla da şekillenebilen bir kültür içinde bulunduğumuzun altını çizmektedir (Postman, 2010: 38).

Bireyin toplum içerisindeki sosyalleşme süreci, kitle iletişim araçlarında görsel imgelerle dolu çeşitli televizyon programları aracılığı ile devam etmektedir. “Nitekim televizyon programları bir sosyalizasyon ajanı işlevi görür. Medya metinleri, hem ev içinde hem de okulda çocukların kendi akranları ile birlikte iken ortak bir iletişim aracı işlevini sürdürmektedir” (Cesur ve Paker, 2007: 111).Bunu yaparken roller pekiştirilir ve medya ortamı, Çimen’in de belirttiği üzere ataerkil rollerin öğrenildiği ortak bir alana dönüşür. “Medya sunduğu içeriklerle ya cinsiyetçi toplumsal değerleri toplumun devamlılığını sağlamak amacıyla aktarmakta; ya da nesneleştirilen kadın bedenlerinin sunumuyla kadın deneyimlerini baskılayarak egemen söylemin yani ataerkilliğin toplumsal değerlerinin yeniden üretilmesine hizmet etmektedir” (Çimen, 2011: 44). Sosyalleşme sürecinde çocuk birey yalnızca cinsiyet rollerini öğrenmekle kalmaz aynı zamanda kültürel yolla üretilmiş tahakküm ilişkilerine de aşına olmaktadır. Televizyon bu tahakkümü somut hale dönüştüren önemli bir araçtır. “Lull, televizyon kullanımının aile içindeki ilişkilerce dolaymlandığını göstermeye çalışır. Lull’un araştırmaları, erkek ve kadınların aile içinde işgal ettikleri farklı konumları ortaya koyarken, televizyonun kullanımının aile içindeki iktidar ilişkilerince dolaymlandığını da vurgular” (Özsoy, 2011: 100). Geleneksel ataerkil kültürde aracın karşısına denk düşen ve en iyi yerde konumlanma hali evin erkeğine ayrılmıştır. Sözsüz gerçekleşen bu edim kimi zaman televizyonun yayın içerikleri dolayımında da tezahür etmektedir.

Morley, ailelerin televizyon izleme edimlerinin etkin ve hareketli (neşeli, programlar hakkında tartışarak ve evdeki diğer işler ve misafirlerle izlediklerini paylaşarak) olduğu ve ev içinde televizyonu kullanma sürecinde, babalar ve oğulların neyin izleneceğini (kumanda aletine sahip olarak ve kendi beğenileri çerçevesinde), nasıl izleneceğini (erkeklerin yoğunlaşarak, kadınların ev işleriyle beraber dikkatsizce) ve programın değerlendirilmesini (erkeklerin beğendiği programlar ciddi,

iyi olarak nitelendirilirken kadınların beğendikleri programlar önemsiz, hafif ya da değersiz olarak görülür) belirleme konusunda denetimi ellerinde tuttuklarını bulgular (akt. Özsoy, 2011: 99).

Sonuç olarak televizyon her yaşta bireye etki edebilmesi bakımından dikkate değer iken çocuk bireyin kültürel inşa sürecinde kazandığı bir takım değerlerin bu araç ile pekiştiriliyor olması ayrı bir öneme sahiptir. Televizyon bir kültürel inşa aracıdır ve çocuklar üzerinde herhangi bir yaptırım uygulamadan kendiliğinden gerçekleşebilen kuvvetli bir etki gücüne sahiptir.

YÖNTEM

Çalışmada betimsel analiz yöntemi kullanılmış ve bu bağlamda literatür taraması gerçekleştirilerek ilgili kuramsal çerçeveye dönük teorik alt yapı oluşturulmuştur. “Televizyon çocuk programları daha çok çocuklar özelinde içeriğinde kullanılan dil ile ataerkil kültürün egemen ideolojisini, toplumsal cinsiyet rollerini ve kalıp yargılarını yeniden üreten etkili bir araca dönüşmektedir” önermesinden yola çıkılarak geliştirilen çalışma, araştırma soruları ile de desteklenmiştir. Metodolojik olarak gerçekleştirilen araştırmada niteliksel içerik çözümlemesi tekniği kullanılmıştır. Çalışma, ‘Çocuktan Al Haber’ adlı televizyon çocuk programının 57., 58., 59. ve 60. bölümleri ile sınırlandırılmış ve bu bağlamda araştırmada dikkate alınan temel mesele, incelenen bölümlerin içerisinde yer alan toplumsal cinsiyet vurgularının sayısı değil, niteliği olarak belirlenmiştir. ‘Çocuktan Al Haber’ isimli programda analiz edilecek olan 57., 58., 59. ve 60. bölümler sırasıyla 16 Eylül 2017, 17 Eylül 2017, 23 Eylül 2017 ve 24 Eylül 2017 tarihlerinde yayınlanmıştır. Bu bölümler amaçlı örneklem kapsamında seçilmiş ve programın içeriğinde yer alan cinsiyetçi dili pekiştirici öğeler saptanmıştır. Bu yapılırken ataerkil cinsiyet rollerinin çocuklar üzerinden nasıl üretildiği araştırmanın temel sorunsalını oluşturmuştur. Böylece gerçekleştirilen araştırmada şu alt sorulara yanıt aranmaktadır.

1. Televizyon çocuk programları arasında ‘Çocuktan Al Haber’ adlı yayın ataerkil toplumsal cinsiyet rollerini hangi söylemlerle hatırlatmaktadır?
2. ‘Çocuktan Al Haber’ adlı yayında yer alan çocuklara belirli cinsiyet rolleri atfedilmiş midir?
3. ‘Çocuktan Al Haber’ adlı televizyon

çocuk programında toplumsal cinsiyet rollerine yönelik göndermeler nasıl gerçekleştirilmektedir?

4. ‘Çocuktan Al Haber’ adlı televizyon çocuk programında ataerkil kültürün cinsiyet kalıp yargıları aralıklarla tekrarlanmakta mıdır?
5. ‘Çocuktan Al Haber’ adlı yayında çocuk yarışmacılara toplumsal cinsiyet rollerini hatırlatan sorular yöneltilmekte midir?
6. ‘Çocuktan Al Haber’ adlı televizyon programının ele alınan bölümlerinde kendilerine yöneltilen soruları yanıtlayan çocukların cinsiyet rolü tutumları söylemlerine yansımakta mıdır?
7. ‘Çocuktan Al Haber’ adlı televizyon çocuk programında kadınlık ve erkeklik olgusu izleyiciye nasıl aktarılmaktadır?
8. ‘Çocuktan Al Haber’ adlı yayında çocuklar, cinsiyet rollerine yönelik tutumlarında herhangi bir yönlendirme ya da müdahale ile karşılaşmakta mıdır?

Tüm bu sorular çerçevesinde çalışmada hedef kitleyi ağırlıklı olarak çocuklar olan ‘Çocuktan Al Haber’ adlı televizyon programı ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

BULGULAR

Televizyon Çocuk Programlarında Yer Alan Toplumsal Cinsiyet Rollerine Üzerine

Kitle iletişim araçlarının hedef kitesine aktardığı içeriklerin ne olduğu tartışmasız öneme sahiptir. Bilişsel olarak yetişkin birey özellikle televizyonda izlediklerini belirli bir düşünce süzgecinden geçirerek alımlarken çocuk birey için bu durum daha sınırlayıcı olduğu söylenebilmektedir. “Bilişsel gelişim çocuğun akıl yürütme, dil gelişimi, problem çözme ve bilgi kazanma süreçlerini içermektedir. Bu süreçte çocuk renkleri tanıma, karşılaştırmalar yapma, eksiklikleri tamamlama, kavramları ayırt etme gibi çok çeşitli bilişsel görevleri anlamlandırmaktadır (akt. Kılınc, 2011: 47). Çocuk birey, öğrenmeye hazır olduğu bu evrede çevresinde olup bitenleri merak ettiği ve kendisine aktarılan bilgileri kolayca kabul ettiği bir süreci yaşamaktadır.

Yaklaşık üç ve dört yaşları, çocuğun yeni karşılaştığı her şeyi sorma isteğinin en yoğun olduğu kritik bir dönemdir. Bu yaşlar çocuğun “ne, niçin, neden, kim, nerede” gibi aslında kişisel ve sosyal gelişimini sağlayacak ve güçlendirecek soruların en fazla yoğunluğundadır. Çocuk

çevresinde gördüğü her şeyi öğrenmek ister. Buna bağlı olarak da gelecek hayatında kullanacağı “şemalar” oluşturacağı bu aşamada çocuk sorularına kısa ve öz cevaplar arar. Çocuk ilk aşamada verilen cevapları sorgulamaz ve bunlara hemen inanır (akt. Oruç, Tecim ve Özyürek, 2011: 286).

Çocuk bireyin aynı zamanda sosyalleşme evresinde olduğu bu süreçte medya etkisinin azımsanmayacak ölçüde önemli olduğunu belirtmiştik. Böylelikle televizyon yayın içeriklerinde hangi iletilerin tekrarlandığı ve izleyicisine aktarıldığı oldukça önemli bir yerde durmaktadır. Çocuk birey televizyonda izlediği herhangi bir programda yer alan düşünce ve davranışları öğrenebileceği gibi benimseyebilmektedir de. Özellikle toplumsal cinsiyet rolleri bu bağlamda rol-model oluşumu ve ataerkil kültürün sürekliliği açısından kritik bir yerde durmaktadır. “Medyadan aldığı mesajlarla çocuk, sadece tüketim veya alışverişe yönlendirilmez, aynı zamanda yetişkinlerden farklı olarak öğrenme çağında olan çocuklar, televizyonda yer alan programlardan içinde buldukları toplumun yaşayış biçimi, yetişkin/ cinsiyet rolleri, etik kurallar gibi kavramları da öğrenirler” (akt. Ezmeci, Söylemez, Akgül ve Akman, 2017: 250).

Bu bağlamda televizyon sürekli mesaj iletimini görsel ve işitsel olarak eş zamanlı sunarken kültürel değerler ile egemen ideolojinin düşünce biçimini kolaylıkla hedef kitlesine aktarabilmektedir. Böylelikle bu durum yalnızca yetişkinler özelinde değerlendirilmemeli, çocuklara yönelik gerçekleştirilen yayımların içerikleri de ayrıca tartışılmalıdır. Televizyonun yaşam tarzı ve düşünce dünyası üzerindeki belirleyici etkisi dikkate değer bir olgudur.

Televizyon, yeni epistemolojinin kumanda merkezidir. En ufak çocuklar dahi televizyon izlemekten men edilmezler. En berbat yoksulluk bile televizyondan vazgeçmeyi gerektirmez. En yüce eğitim sistemi bile televizyonun belirleyiciliğinden kurtulamaz ve en önemlisi, kamuoyunu ilgilendiren hiçbir konu (politika, haber, eğitim, din, bilim, spor) televizyonun ilgi alanının dışında kalmaz. Yani halkın bu konuları kavrayış biçimi tamamen televizyonun yönelimleriyle şekillenmektedir (Postman, 2010: 91).

Hatta günümüzde televizyonun her yerde bulunabilir olmasının verdiği avantajla uzun bir zaman diliminin ekran başında hızlıca geçmesi, televizyona bakıcı işlevinin yüklenmesini sağlamış, bu durum kimi çocukların gündelik yaşamının önemli bir gerçeği haline gelmiştir. Yetişkinlerin televizyona yüklediği “bakıcı” rolü, gün geçtikçe daha da yaygınlaşmıştır. “Sevdikleri bir dadı... Psikolog Dr. Jung Bay Ra’nın çocuklar üzerine yapmış olduğu ankette ‘Babanızı mı daha çok seviyorsunuz, televizyonu mu?’ sorusuna, ankete katılan çocukların %44’ü, ‘Annenizi mi daha çok seviyorsunuz, televizyonu mu?’ sorusuna ise %20’si televizyonu tercih ediyorum diye yanıtlamıştır” (akt. Akbulut, 2001: 363).

Televizyon çocuk programları, içinde yaşanılan toplumun baskın kültürel değerleri ile uyumlu bir şekilde üretilmektedir. Bu değerler ise çoğu zaman toplumsal cinsiyet rollerinin tekrarlanmasına neden olmaktadır. Erkek egemen düşüncenin farkında olunarak ya da olunmayarak sürekli olarak tekrarlanması, çocuk bireyin bu düşünceleri içselleştirmesini sağlamaktadır. Böylelikle bu değerlerin nesilden nesile aktarımı olanaklı hale gelmektedir.

Timisi, yapılan çalışmalarla çocuk programlarının “toplumsal cinsiyet”in ve geleneksel değerlerin aktarıldığı programlar olduğunu ve çocuk programlarında cinsiyet taraflılığının oldukça fazla belirgin olduğunu ifade etmektedir. Timisi’ye göre, kadınları geleneksel rollerde izleyen çocuklar bu rolleri kadınların görevi olduğuna ilişkin yargılarının oluşmasına neden olurken bu tutumların kuşaklar arasında da aktarılmasına neden olmaktadır (akt. Türkoğlu, 2012: 209).

Çalışmanın bundan sonraki kısmında tüm bu bilgiler ışığında genel itibarıyla aynı ancak küçük değişikliklerle uzun yıllar televizyonda yayınlanmış olan ‘Çocuktan Al Haberi’ adlı çocuk programı, ardışık dört bölüm üzerinden ataerkil ideoloji dolayımında ele alınacaktır.

‘Çocuktan Al Haberi’ Adlı Televizyon Çocuk Programında Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Sunumu

Bu çalışmada geleneksel ataerkil toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl üretildiği olgusuna Show Tv’de yayınlanan ve hedef kitlesi ağırlıklı olarak çocuklardan oluşan ‘Çocuktan Al Haberi’ programı üzerinden bakılacaktır.

‘Çocuktan Al Haberi’ adlı televizyon çocuk programı yaklaşık 20 yıllık bir geçmişe

sahiptir. Program ilk olarak 1998 yılında Berna Lâçin'in sunumuyla Kanal D'de yayına başlamıştır. Daha sonra 2007 yılında Fox Tv'de, 2009'da Star Tv'de, 2011 yılında Atv'de ve son olarak 3 Aralık 2016 tarihinden itibaren Evrim Akın'ın sunumuyla Show Tv'de yayınlanmıştır. Programın formatı gereği üç yarışmacı, çeşitli konularda toplamda dokuz çocuğa yöneltilen soruların yanıtlarını tahmin etmeye çalışmaktadır. Yanıtları en fazla doğru tahmin eden ve toplamda 500 puana sahip olan yarışmacı büyük ödülün sahibi olacaktır. İki tur, bir finalden oluşan yarışma programında çocukların yaşları ise üç ile beş arasında değişiklik göstermektedir. Çocukların çeşitli sorulara verdikleri yanıtlar doğrultusunda seyircinin izlediği yayını keyifli ve eğlendirici bulması yarışmanın başat amaçları arasında yer almaktadır.

'Çocuktan Al Haberi' adlı yayında çocuklara yönelik gerçekleştirilen renk düzenlemeleri, giydirilen kıyafetler, soruların içerikleri ve alınan yanıtlar, içinde yaşanan kültür hakkında fikir verdiği için toplumsal cinsiyet dolayımında incelenmeye oldukça elverişlidir.

Programda yer alan dokuz çocuk geçerli bir neden olmadığı sürece haftadan haftaya değişiklik göstermemektedir. Aralarında ikizlerinde bulunduğu çocuklar sırasıyla; Tuğra, Ebrar, Arda, Nisan, Efe Dadak, Henna, Berin, Efe Koçyiğit ve Sarp/Kuzey kardeşlerden oluşmaktadır. Her program çocukların kendilerini tanıtmalarıyla başlarken her bir çocuk tek tek olmak istedikleri meslekleri sıralamaktadır. Programda çocuk yarışmacıların

isimlerinin önüne onları niteleyecek bir takım tanımlamalar da getirilmiş ve ilgi duydukları iş alanları net bir şekilde belirtilmiştir. Buna göre; Buckingham Prensi Tuğra, itfaiyeci; Buckingham Prensesi Henna, kuaför; Balyanak Arda, inşaatçı veya kaptan; Çakıl Bebek Nisan, prenses; Kutu Bebek Ebrar, pilot; Erzurumlu Dadaş Efe, veteriner; Antepli, (atarlı giderli) Efe Dadak, bilim insanı veya meteoroloji mühendisi (baba mesleği); Berin, ressam veya doktor; Sarp, basketbolcu ve Kuzey ise Ninja veya polis olmak istemektedir.

Prens ve prenses tanımlamalarından da yola çıkılarak seçilen mesleklerin genellikle ataerkil toplumsal cinsiyet kalıplarına uygun olduğu görülmektedir. Özellikle Efe Dadak konuşmalarında seçmek istediği meslekten de anlaşılacağı üzere sıkça babasını model aldığı vurgulayan ifadeler kullanmaktadır. Örneğin bilimle uğraşıp deneyler yapsa da Dadak, sıklıkla babasının mesleği olan meteoroloji mühendisi olmak istediğini yinelemektedir. Ebrar ise pilot olmak istemesine rağmen aşçı kıyafetleriyle izleyicilere her program yemek tarifi anlatmaktadır.

Çocukların kıyafet seçimlerinde kullanılan renklerin cinsiyet kalıplarına uygun olduğu görülürken aynı durum program stüdyo düzenlemesi içinde geçerlidir. İncelenen 57., 58., 59. ve 60. programlarda bulunan her üç yarışmacıdan ikisi kadınlardan ve biri erkek yarışmacıdan oluşmaktadır. Fotoğraf-1 de görüldüğü üzere desklerin arkasında yer alan yarışmacıların yine cinsiyetlerine göre konumlandırıldığı anlaşılmaktadır.



Görüntü 1. Cinsiyetlerine Göre Konumlandırılan Yarışmacılar

Benzer durum çocukların tanıtıcı görsellerine yönelik gerçekleştirilen renklendirme çalışmasında da geçerlidir.



Görüntü 2. Cinsiyetlerine Göre Çerçevlendirilen Çocuklar

Programın 57. bölümü 16 Eylül 2017 tarihinde yayınlamıştır. Bölümün birinci turunda sorulan “Çocuklar mı birbiriyle daha kolay arkadaş olur yoksa büyükler mi?” sorusuna çocukların çoğunluğu büyükler yanıtını vermiştir. Ancak yanıtlar alınırken sunucu sohbet etmek için çocuklara çeşitli konularda alt sorular da yöneltilmektedir. Bunlar arasında Nisan’a yöneltilen; “Anneler çocuklarına neden arkadaşları ile ilgili çok fazla öğüt verirler?” sorusu dikkat çekmektedir. Çok fazla öğüt verme edimi işaret edildiği biçimiyle -anneler özelinde- kadınların konuşma eylemine olumsuz anlamda gönderme yapmaktadır. Nisan ise bu doğrultuda, “ama bazen çok uzun konuşuyorlar, Evrim abla” yanıtını vermiştir. Gülünerek karşılık verilen durumda kadınlar üzerindeki yanlış bilinç pekiştirilmiş olmaktadır. Düşüncelerin sınırlandırılmaları karşılıklı olmadan rahatlıkla ifade edilebilmesi özgürlükçü bir alanı işaret etse de burada kadının konuşma eylemi olumsuzlanan bir durum olarak karşımıza çıkmakta olup son derece eril bir dil üzerinden karşılık bulmuştur.

Ebrar’a ise “Annen mi arkadaşlarıyla daha çok buluşur, baban mı?” sorusu yöneltilmektedir. Ebrar bu soruya, “Evrım abla babam bütün gün işte oluyor. Annemde bütün gün arkadaşlarıyla buluşuyor ve çay, kahve, çay, kahve, çay, kahve...” şeklinde yanıt vermektedir. Sohbet,

kadınların hane içi emek gerektiren uğraşlarının ne kadar görünmeyen bir alanda kaldığına işaret etmektedir. Benzer durum Henna’ya yöneltilen, “Anneler arkadaşları ile buluşunca neler yaparlar?” sorusuna verilen yanıtta da geçerlidir. Henna bu soruya, “Çay

içerler, kurabiye yapar birisi. Kurabiye yerler, yemek yerler ve bebeği olanda kucağında taşır. Sonra çocuklara da oyun alanı yaparlar. Sonra da çay partisi yaparlar” şeklinde yanıt vermiştir. Savran’ın da belirttiği gibi kadınların, ev işlerinin karşılıksız bir emek harcama biçimi olduğunu açığa çıkarıp, bunu politik bir sorun olarak gündeme getirmelerinin önündeki başlıca engellerden biri, bu işlerin sevgi ilişkisi içinde görülüyor olmasıdır (Savran, 2009: 19). Bu bağlamda çocukların gözünde geleneksel ataerkil cinsiyetçi iş bölümlerine uygun olarak kadınlar; yemek, temizlik ve bakım hizmetlerini yerine getirmektedir. Dolayısıyla çocuk birey zihninde oluşan bu davranış modellerini örnek olarak büyüyecektir.

Yarışmada cinsiyetçi bakış açısıyla oluşturulan yapılandırılmış sorulara da rastlamak mümkündür. Örneğin Efe Koçyiğit’e yöneltilen, “Annenin arkadaşları mı daha çok konuşur, yoksa babanın arkadaşları mı?” sorusu, içeriğinde doğrudan bir yönlendirme barındırmaktadır. Efe bu soruya sempatik bir şekilde, “Tabi ki de, annemin arkadaşları canım. Bu kızlar konuşmayı çok seviyor. İrem

konusuyor, annem konuşuyor... (Gülerek) Annem duysa beni öldürür” yanıtını vermiştir. Dolayısıyla programı izleyen ve özellikle de çocuklardan oluşan hedef kitle, küçümseme barındıran bu düşüncüyü fark etmeden ve doğal kabul ederek öğrenebilmektedir. Bu değerlendirme kadınların düşüncelerini dile getirme ve kendilerini ifade etme biçimleri gibi olumlu bir bakış açısı üzerinden gerçekleştirilmediği için duruma yönelik yaklaşım sınırlayıcı bir nitelik taşımaktadır. Ancak “konuşuyor olma” edimi kalıp yargı üzerinden değerlendirilse de en nihayetinde duygu ve düşüncelerin açıkça belirtiliyor olması önemli bir göstergedir.

İkinci tura gelindiğinde Henna’ya, “Anneler mi çocuklara daha çok şey öğretir yoksa babalar mı?” sorusu sorulur. Henna, “Erkek çocukları babaya, kız çocukları anneye öğretir” şeklinde tersinden bir yanıt verir. Henna’nın burada kast ettiği anlam, kız çocukları yetişirken kendisine gerekli olan bilgileri annesinden, erkekler ise babasından öğrenir yönündedir. Dolayısıyla cinsiyetler arası geleneksel rol model tanımlaması ile iş bölümü paylaşımı beklenen yönde cevap bulmuştur. Böylelikle kız çocukları annelere, erkek çocukları ise babalara yüklenen görevleri, herhangi bir sorgulama eylemi olmaksızın doğrudan bir kabulle içselleştirecektir. Ancak Segal’e göre; erkeklerin çocuk bakımını ve ev işlerini paylaşmayı asli iş olarak görmelerini sağlamak üç cephedemücadele vermeyi gerektirir: Kişisel, ideolojik ve toplumsal. (Segal, 1992: 88). Günümüzde erkekler gün geçtikçe “kadın işi” olarak etiketlenen bu türden bakım hizmetlerini yerine getirme konusunda kadınlarla iş birliği içine girmektedir. Bu iş birliğinde kadının çalışma yaşamında var olmasının katkısı büyüktür. Bu durum ekonomik bağlamda kadınları, eşleriyle olan ilişkilerinde nispeten daha bağımsız kılmaktadır.

Programın 17 Eylül 2017 tarihinde yayınlanan 58. bölümünde de geleneksel ataerkil toplumsal cinsiyet rollerinin belirgin bulunduğu örneklere rastlamak mümkündür. Henna’ya yöneltilen, “Zor işler konusunda anneler mi daha beceriklidir yoksa babalar mı?” sorusu gizilden bir yönlendirme içermektedir. Ancak Henna doğrudan bu yönde bir cevap vermemiş ve “İkisinin de yaptığı şey başka, Evrim abla. Şimdi benim babam ayakkabıcı. Annem de yemekçi” şeklinde konuşmuştur. Bu yanıt da cinsiyetler arası ayrımı yinelemiştir. Efe Koçyiğit kendisine yöneltilen, “Boya yaparken

illa tulum mu giymek gerekir?” sorusuna; “Evet, çünkü onu giymezsek annelerimiz onu yıkamakta zorlanır. Sonra dışarı çıktığımızda derler ki, ‘Ay bu çocuk ne kadar pis!’” demiştir. Dolayısıyla Efe cinsiyetçi iş bölümlerine vurgu yaparken bu ayrımın toplumsal yanına da farkında olmadan parantez açmıştır. Bu durum aslında kadınların kendilerine ayrılan bu türden bakım hizmetlerini, yalnızca ailenin alışlagelmiş kurulu bir düzeni gereği değil aynı zamanda toplumsal bağlamda olumlanmama tehdidine karşılık da yerine getirmek durumunda olduklarını göstermiştir. Soruların

devamında Efe Koçyiğit, renkler konusunda kendisine yönetilen sorulardan birine cinsiyetçi kalıp yargıların dışında bir yanıt vermiştir. “Sence renk seçimi konusunda anneler mi daha iyidir, babalar mı?” şeklinde sorulan soruya Efe, “Çocuklar mesela. Ben olsam pembeyi seçerdim” yönünde bir cevap vermiş ve sunucu “Sen, bugün beni şaşırtıyorsun!” demiştir. Bu soru-cevap ilişkisinde Efe’nin Erzurumlu olması, maskülen tavırlar sergilemesi ve davranışları bakımından kendisinden beklenen “erkeklik” rollerinin dışında bir yanıt vermesi şaşırtıcı bulunmuştur. Böylelikle pembenin göndermeleri doğrultusunda kız çocuklarına uygun bulunduğu düşünülürken, Efe’nin böyle bir yanıt vermesine tepki hiç gecikmemiş, erkek çocuklarına nasıl düşünmeleri gerektiği yeniden hatırlatılmıştır. Böylece “erkeklik” yalnızca babanın, korumak zorunda olduğu yasağı olarak değil bir kadın olarak bu fikrin taşıyıcısı konumunda yer alan sunucunun bile müdahale etme gereksinimi hissettiği düşünce halini almıştır. “Egemen erkekliğin inşasına herkes katılır ve bu durum erkeklik inşasını kolektif bir üzüntüye, eğlenceye, çoğu zamanda bir ritüele dönüştürerek, herkesi bu ‘inşa’ya ortak eder” (Sancar, 2011: 19).

Ebrar’a yöneltilen bir başka soru yine yapılandırılmış kapalı uçlu soru niteliği taşımaktadır. Soru bu doğrultuda şöyle yöneltilmiştir: “Anneler mi evde daha güzel vakit geçirir, yoksa babalar mı?” Ebrar ise, “Anneler daha güzel vakit geçirir. Çünkü babaların her zaman işte olması gerekir. Çocuklar okula gider. Annelerde neredeyse bütün gün evdedir” şeklinde cevaplamıştır. Bu yanıtın devamında sunucuyla birlikte kadın yarışmacılar da evde vakit geçirmeyi daha çok sevdiğini dile getirerek Ebrar’ın bu tanımlamasını desteklemişlerdir. Böylelikle kadına ayrılan -ve aynı zamanda güvenli olan- hane içi mekân konumu yeniden hatırlatılmıştır.

Bölümde bu bağlamda ataerkil cinsiyetçi iş bölümlerine yönelik yapılandırılmış son soru ise yine Efe Koçyiğit'e yöneltilmiştir. "Efe, evde badana yapılırken anneler ortalık dağınık diye hep sinirli mi olurlar?" sorusuna yanıt olarak "Evet" diyen Efe konuyu, "Boya yapılıyor. Her yere boya damlıyor. Anneler yapıyor, anneler temizler orayı, Evrim abla" şeklinde detaylandırmıştır. Dolayısıyla doğrudan kalıp yargı içeren bu sorunun cevabında çocuklar yemek, temizlik ve bakım hizmetleri gibi işlerin anneler tarafından yerine getirilmesini sorgusuz olarak kabul ederken aynı zamanda bu çocukların iş bölümü ayrımlarını net bir şekilde kavradığı görülmektedir.

23 Eylül 2017 tarihli 59. bölüme gelindiğinde, çocuklara ev ödevleri ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Ebrar yemek tarifleri ile yoğun bir şekilde ilgilendiği için bu ödevlerin yemeklerle ilgili olmasını istediğini dile getirmiştir. Ancak Ebrar incelenen tüm bölümlerde her programın başında pilot olmak istediğini belirtmektedir. Bölümün ataerkil ideoloji dolayımında yapılandırılmış kapalı uçlu soruları çocuklara ağırlıklı olarak yarışmanın ikinci turunda yöneltilmiştir. Bu turda "Kazak örmek mi daha zordur yoksa saç örmek mi?" sorularının ayrıntılı yanıtları ağırlıklı olarak anneler üzerinden verilmektedir. Örneğin Arda'ya yöneltilen, "Annelerin örgü ördüğü şişlerin neden numarası vardır?" sorusu, geleneksel ataerkil iş bölümüne göre örgü eyleminin doğrudan kadınların aktiviteleri olduğu düşüncesinden yola çıkılarak hazırlanmıştır. Devamında yine Arda üzerinden şu sorular sıralanmıştır: "Anneler bu şişlerle sadece kazak mı örlerler, başka bir şey öremezler mi?" sorusuna yanıt olarak Arda, annelerin atkı örmeye bayıldıklarını dile getirmiştir. Hemen arkasından, "Sence, anneler en çok ne yapmakta zorlanırlar?" sorusuna yanıt olarak Arda, "Makara yapmakta zorlanırlar. Sonra baba yapar" şeklinde konuşmuştur. Bu yanıt annelerin örgü işleri ile uğraştıkları kabulünün yanı sıra babaların teknik işlerde ne kadar başarılı olduğunu göstermektedir. Böylelikle erkeklerin konu örgü örmek dahi olsa bu tarz "kadın işlerinden" bir "erkek işi" üretilebileceği kanıtlanmakta ve bu bağlamda erkekler iş çözücü konumda yer almaktadırlar. Örgü örme eylemi ayrı bir beceri gerektirmektedir. Kimi zaman hane içindeki karşılıksız emeğini örgü örerek görünür kılan ve bu davranışını maddi karşılığa

dönüştüren kadınlar vardır. Bu bağlamda

örgü örmek indirgeyici bir tutum dolayımında değerlendirilemeyeceği gibi ayrı bir yetenek gerektirmesi bakımından oldukça değerli bir eylemdir. Ancak burada dikkat çeken husus, annelerin başa çıkamayacakları kriz anlarında babaların devreye girerek içinde bulunulan durumu iyileştirme görevinin yine erkekler üzerinden tanımlanması meselesidir. Bu görüşü destekleyen bir sohbet, sunucu ile Efe Dadak arasında da gerçekleşmiştir. Sunucu, Efe'ye, "Sadece anneler mi örgü örebilir, babalar öremez mi?" sorusunu yöneltince, Efe Dadak bir anda tepki vermiş ve "Erkek adam örer mi öyle şey! Benim babam Antepli, bende Antepliyim, Antepli adam örgü örecektir (!) Uyduruyorsun, Evrim abla sen" diye çıkmıştır. Böylelikle 5 buçuk yaşındaki Efe Dadak'a, "erkek adam" algısının katı bir şekilde ekildiği anlaşılmakta olup, cinsiyet rollerinin ne kadar erken yaşlarda çocuk bireyin kimliğine biçim verdiği görülmektedir. Son olarak Efe Koçyiğit'e, "Babalar bulaşık yıkayabilirler mi?" diye sorulunca Efe gülmeye başlayarak, "Yıkar. Annelerin beli ağırırsa yıkarlar. Uzanırsa, hasta olursa yıkar, evet" cevabını vermiştir. Ancak bu yanıtta da anlaşılacağı üzere bulaşık yıkamak asli olarak annelerin görevi olarak tanımlanmış ve yalnızca onlar bu işi geçerli bir nedenle gerçekleştiremeyecek olurlarsa ve babalar da isterlerse üstlenebilecekleri bir iş olarak ifade edilmiştir. Çocukların zihinlerinde cinsiyetlere yönelik gerçekleşmiş olduğu anlaşılan ayrımın bir diğer örneğine Nisan'da rastlanılmaktadır. Üç buçuk yaşındaki Nisan'a yöneltilen, "Kazakları babaanneler örer. Peki, Rafet deden senin saçlarını örebilir mi?" sorusuna yanıt olarak Nisan gülmeye başlamış ve "Öremez. Erkekler nasıl kızın saçlarını yapsın (!)" şeklinde konuşmuştur. Ebrar ise babaların kazak örüp öremeyeceğine dair yöneltilen soruya, "Babalar kazak öremez ki, Evrim Abla. Babalar kazak örmeyi nereden bilir? Babalar sadece işe gidip gelirler. Ne olmuş, Evrim abla? Kazak örmeyi anneler güzel yapabilir. Bende öğrenmek istiyorum biraz büyüdüğüm zaman" cümleleri ile yanıt vermiştir.

24 Eylül 2017 tarihinde yayınlanan 60. bölümün birinci turunda Efe Koçyiğit'e, "Sence kışın gelişi anneleri mi daha çok düşündürür, babaları mı?" şeklinde sorulmuştur. Efe ise, "Hem anneleri düşündürür, hem babaları. Çünkü babalar kışın odun almak zorunda. Anneler de sobayı yakmak zorunda" demiştir. Böylelikle Efe tarafından aynı iş üzerinden cinsiyetler arası hane içi ve hane dışı rollerin

neler olduğu somut bir örnekle belirtilmiştir.

Ebrar tüm bu dört bölüm boyunca sırasıyla; 57. bölümde yoğurtlu patlıcan salatası, 58. bölümde sebzeli krep, 59. bölümde etli yeşil mercimek yemeği ve 60. bölümde de turşu tarifi vermiştir.



Görüntü 3. Yemek Tarifi Anlatan Ebrar

Yukarıdaki görselden de anlaşılacağı üzere Ebrar, toplumsal cinsiyet rol modeline oldukça uygun bir şekilde pembeler arasında mutfak işlerinden iyi anlayan ideal cinsiyet kalıplarını gerçekleştirmektedir.

Benzer yaş grubuna sahip olan çocuk izler kitle, kendi cinsiyetine uygun olarak programda yer alan her türlü davranış modellerini benimsemeye hazır bir öğrenme içinde olabilmektedir. Böylelikle geleneksel ataerkil cinsiyetçi ideoloji hiçbir engelle karşılaşmadan hatta oldukça olumlu bir bakışla hedef kitesinde karşılık bulabilmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Kolay erişilebilir ve kullanımı komplike olmayan bir kitle iletişim aracı olan televizyon çocukların formal ve informal sosyalizasyon süreçlerinde önemli rol oynamaktadır. Çocuk bireyler bilişsel gelişim süreçlerinde çevreyi tanıyıp tanımlarken sosyal ilişkilere dair bir takım rol ve modelleri öğrenmektedirler. Bu perspektifte eşitlikten uzak toplumsal cinsiyet ilişkilerini gerek aile, arkadaş ve okul ortamında gerekse medya metinleri aracılığıyla doğal bilgi olarak kazanırlar. Bunun sonucu olarak da çocuk bireylerin yetişkinliğe evrilen süreçlerinde toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik farkındalıklarının gelişimi zaman almaktadır.

Araştırmann “Televizyon çocuk programları daha çok çocuklar özelinde

içeriğinde kullanılan dil ile ataerkil kültürün egemen ideolojisini, toplumsal cinsiyet rollerini ve kalıp yargılarını yeniden üreten etkili bir araca dönüşmektedir” hipotezini destekleyen değerlendirmeler aşağıda belirtilmektedir.

‘Çocuktan Al Haberi’ programında yer alan çocukların söylemlerinden yola çıkıldığında eşitlikli ilişkilerle aile içerisinde karşılaştıkları anlaşılmaktadır. Özellikle sorulara verdikleri yanıtlara göre evdeki deneyimlerinden de önemli ölçüde etkilendikleri görülmektedir. Böylelikle çocuklar konuşmalarında farkında olarak ya da olmayarak cinsiyet rollerine yönelik öğrendikleri bilgileri tekrarlamaktadırlar. Yarışmada kurdukları cümlelerle ataerkil kültürün erkek egemen ideolojisini yansıtan çocukların taşıdıkları olumlu beklentisi, gerek sunucunun gerekse diğer yarışmacı katılımcıların destekleyici davranışları ile karşılık bulmaktadır.

‘Çocuktan Al Haberi’ adlı televizyon çocuk programı canlı yayınlanmamaktadır. Programın içerik oluşumuna bakıldığında çocuklarla farklı zamanlarda çekim yapıldığı ve bu çekimlerle sanki anlık, o an oradaymış izlenimi uyandırılarak anlam yaratılmaya çalışıldığı gözlenmektedir. Programın çekim yapım sürecinde içeriğine yönelik müdahaleler elbette söz konusudur. Bu müdahaleler arasında çocuklardan alınacak yanıtların planlanabileceği gözden kaçırılmamalıdır. Programda formatı gereği yalnızca yarışmacıların turlarda hangi

çocuklarla devam etmeyi tercih edecekleri belirsiz olarak kabul edilebilir.

Butler'a göre toplumsal cinsiyet performe edilerek sürekli kılınan bir olgudur. Ataerkil ideolojinin devamlı kılınması bilgilerin nesilden nesile aktarılması ile mümkündür. Bu bilgilerin kalıcılığı kimi zaman rol-model ilişkisi kurulumuna kimi zaman çeşitli türden söylemlerin yinelenmesine kimi zaman ise kültür ve gelenek ilişkisi dolayımında ki tekrarlarla ile bağlıdır. İncelenen televizyon programında özne çocuklar olduğu için kadın-erkek ilişkileri genellikle annelik ve babalık rolleri dolayımında tartışılmıştır. Hedef kitlenin ağırlıklı olarak çocuklar olduğu düşünüldüğünde de medya aracılığıyla aktarılan iletilerin niteliği oldukça önemli bir yerde durmaktadır. Bu doğrultuda "Popüler kültür ürünlerinden biri olan

televizyonun çocuklar üzerindeki etkisi çok büyüktür. Çünkü televizyon izleyen çocuklar, ondan en çok etkilenen ve onun verdiği mesajları en çok dikkate alan kişi konumundadırlar" (akt. Kaya ve Tuna, 2010: 240).

Televizyon çocuk programları toplumun kültürel değerlerine uygun olarak hazırlanmakta ve yayın içeriği bu değerlere göre düzenlenmektedir. Ancak sözü edilen bu kültürel değerler toplumsal cinsiyet farkındalığından uzak görünmektedir. Medya bu ideolojiyi hissettirmeden hedef kitlesine kolaylıkla aktarabilmenin türlü yollarını çoktan geliştirmiştir. Postman bu durumun karşı tarafa hissettirilmeden kolaylıkla yapılabileceğini şu şekilde belirtmektedir:

KAYNAKÇA

Akbulut, N. (2001). Televizyon çocukları. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 11, 363-367.

Arabacı, B. (2012). Çalışan kadınların cinsiyet ayrımcılığına yönelik algıları: Bursa doküma sanayii örneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.

Butler, J. (2007). Taklit ve toplumsal cinsiyete karşı durma. (Çev. O. Akınhay). İstanbul: Agora Kitaplığı.

Butler, J. (2010). Cinsiyet belası feminizm ve kimliğin altüst edilmesi. (Çev. B. Ertür). İstanbul: Metis Yayınları.

Cereci, S. (1997). Televizyon Eğitebilir mi? Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 4, 21-28.

Cesur, S., ve Paker, O. (2007). Televizyon ve çocuk: Çocukların tv programlarına ilişkin

Medyanın aracı işlevi görmesinin özelliği, çok ender haller dışında medyanın müdahalelerinin görebileceğimiz ya da bilebileceğimiz şeyleri yönlendirmedeki rollerinin farkına varılmamasıdır. Kitap okuyan, televizyon izleyen ya da saatine bakan birisi, bu olayların zihnini nasıl düzenleyip denetlediğiyle genellikle ilgilenmediği gibi, o kitabın, televizyonun ya da saatin çağrıştırdığı dünya fikriyle hiç ilgilenmez (Postman: 2010, 20).

Bir kitle iletişim aracı olarak televizyon, çeşitli davranış modellerinin aktarımını sağlayan önemli bir araçtır. Ancak erkek egemen ideolojinin hâkimiyetini sürdürdüğü anlayışta bu türden örneklere rastlamak ne yazık ki tesadüf değildir. İşin daha da düşündürücü yanı bu içeriklerin Postman'ın da belirttiği gibi bir eğlence malzemesi olarak izleyicilere sunulmasında yatmaktadır (Postman, 2010: 101).Televizyon, gerek teknik olanakları gerekse organik varlığı ile sürekli bir şeyler anlatır. "Televizyonu anlamaya çalışmak gerekir çünkü bu araç gündelik yaşam deneyimimizin bir parçası olmakla kalmaz; yaşamımızı anlamlandırmamızda, duygu ve düşüncelerimizin, önceliklerimizin, yaşam tarzımızın biçimlenmesinde yol gösterici mesajlar gönderir" (Mutlu, 1991: 12).Sonuç olarak televizyon yalnızca bir araç olmanın oldukça ötesinde hanelerden dünyaya açılan renkli bir penceredir ve bu pencereden içeri giren ışık huzmelerini sorgulama edimini elden bırakmadan doğru anlamlandırmak gerekmektedir.

tercihleri. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 19 (6), 106-125.

Connell, R.W. (1998). Toplumsal cinsiyet ve iktidar: Toplum kişi ve cinsel politika. (Çev. C. Soydemir). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Çimen, D. (2011). Toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında televizyon reklamlarında kadın, Uzmanlık Tezi, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Ankara.

Debord, G. (1996). Gösteri toplumu ve yorumlar. (Çev. A. Emekçi ve O. Taşkent). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Ezmeci F., Söylemez, E. T. Ç., Akgül, E. ve Akman, B. (2017). Çocukların yer aldığı reklamların çocuklara ve yetişkinlere verilen mesajlar, roller ve cinsiyete yönelik ayrımcılık unsurları açısından incelenmesi. İleti-ş-im

Dergisi, 26, 247-249.

Fırat, N.Ş. (2010). Okul müdürü ve öğretmenlerin okul kültürü ile değer sistemlerine ilişkin algıları, *Eğitim ve Bilim*, 156 (36), 71-83.

Gerbner, G. (1980). Children and power on television: The other side of the Picture. In Gerbner, G., Ross, C. J. and Zigler, E. (Eds.), *Child abuse an agenda for action* (pp. 239-248). New York, Oxford University Press.

Güllüoğlu, Ö. (2012). Bir kitle iletişim aracı olarak televizyonun popüler kültür ürünlerini benimsetme ve yayma işlevi üzerine bir değerlendirme. *Global Media Journal: Turkish Edition*, 2 (4), 64-86.

Kalan, Ö. G. (2010). Medya okuryazarlığı ve okul öncesi çocuk: Ebeveynlerin medya okuryazarlığı bilinci üzerine bir araştırma, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1 (39), 59-73.

Kandiyoti, D. (2011). Cariyeler, bacılar, yurttaşlar kimlikler ve toplumsal dönüşümler. İstanbul: Metis Yayınları.

Kaya, K. ve Tuna, M. (2010). Popüler kültürün ilköğretim çağındaki çocukların aile içi ilişkileri üzerindeki etkisi. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 237-256.

Kılıncı, F. E. (2011). Anne eğitim programı ile anne çocuk etkileşim programının 24-36 aylık çocukların bilişsel becerilerine ve annelerin çocuk yetiştirme davranışlarına etkisinin incelenmesi. Yayımlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Mutlu, E. (1991). *Televizyonu anlamak*. Ankara: Gündoğan Yayınları.

Neculaesei, A.N. (2015). Culture and gender role differences. *Cross-Cultural Management Journal*, 1 (7), 31-35.

Oruç, C. ve Tecim, E. (2011). Okul öncesi

dönem çocuğunun kişilik gelişiminde rol modellik ve çizgi filmler, *EKEV Akademi Dergisi*, 48, 281-297.

Özsoy, A. (2011). *Televizyon ve izleyici Türkiye’de dönüşen televizyon kültürü ve izleyici*. Ankara: Ütopya Yayınları.

Postman, N. (2010). *Televizyon öldüren eğlence*. (Çev. O. Akınhay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu. (2014). *Yayınlarda program türleri kod, tanıtım ve sınıflandırmaları*. Ankara.

Sancar, S. (2011). *Erkeklik imkânsız iktidar ailede, piyasada ve sokakta erkekler*. İstanbul: Metis Yayınları.

Savran, G. A. (2009). *Beden emek tarih diyalektik bir feminizm için*. İstanbul: Kanat Yayınları.

Scott, J. W. (2007). *Toplumsal cinsiyet: Faydalı bir tarihsel analiz kategorisi*. (Çev. A.T. Kılıç). İstanbul: Agora Kitaplığı.

Segal, L. (1992). *Ağır çekim değişen erkeklikler değişen erkekler*. (Çev. V. Ersoy). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Tokgöz, O. (1979). *Televizyon reklamları ve çocuklar*. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 34, 93-110.

Türk Dil Kurumu [TDK], (t.y.) *Güncel Türkçe Sözlük*. [URL: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5beaaea5b7e584.00539841] internet adresinden 12 Eylül 2018 tarihinde edinilmiştir.

Türkoğlu, N. (2012). *Medya ve toplumsal dönüşüm seyirlik cümbüşler*. İstanbul: Parşömen Yayıncılık.

Türkoğlu, N. ve Şimşek, M. C. (2016). *Medya okuryazarlığı*. İstanbul: Pales Yayınları.

Williams, R. (2003). *Televizyon, teknoloji ve kültürel biçim*. (Çev. A. U. Türkbağ). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.